

- Бахрушин, В. (2020). *Запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності: Аналітична довідка*. Міністерство освіти і науки України.
- Міністерство освіти і науки України. (2018). *Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо): Лист від 15 серпня 2018 року № 1/11-8681*. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instruktl/1-11-8681-vid-15082018-rekomendatsii-shchodozapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>
- Фоміних, В. В., & Костров, Ю. В. (2020). *Система Anti-Plagiarism – запорука якісної освіти в Хмельницькому національному університеті*. <http://library.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Fominyh.pdf>

УДК 378.0:377.0:34:69

Денис Натеса,
аспірант лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0009-0001-1744-3209>,
e-mail: natesa0488@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. Актуальність розвитку правової компетентності педагогів професійного навчання в будівельній галузі зумовлена сучасними соціально-економічними та правовими трансформаціями в Україні та включає знання, навички та здатність дотримуватися правових норм, що є критично важливим для підготовки кваліфікованих фахівців. Методологічні підходи, такі як системний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, контекстний і діяльнісний, забезпечують інтеграцію правових знань в освітній процес. Розвиток цієї компетентності сприяє формуванню правової

культури серед студентів, що є необхідним для їхньої професійної діяльності в будівництві.

Ключові слова: професійна освіта, педагог професійного навчання, правова компетентність.

METHODOLOGICAL ASPECTS OF DEVELOPMENT OF LEGAL COMPETENCE OF VOCATIONAL TEACHERS OF VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS IN THE CONSTRUCTION INDUSTRY

Denys Natesa,
Postgraduate student of the
laboratory of vocational training technologies of the
Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine

Abstract. The relevance of developing the legal competence of vocational teachers in the construction industry is due to the current socio-economic and legal transformations in Ukraine and includes knowledge, skills and the ability to comply with legal norms, which is critical for the training of qualified professionals. Methodological approaches, such as systemic, personality-oriented, competency-based, contextual and action, ensure the integration of legal knowledge into the educational process. The development of this competence contributes to the formation of a legal culture among students, which is necessary for their professional activities in construction.

Key words: vocational education, vocational education teacher, legal competence.

Актуальність проблеми розвитку правової компетентності педагогів професійного навчання в закладах професійної освіти будівельної галузі визначається викликами, що постають перед освітньою системою України в умовах соціально-економічних і правових трансформацій, нинішніх воєнних дій. Сучасне професійне навчання покликане надавати здобувачам освіти спеціалізовані знання та навички, забезпечувати їхню готовність діяти відповідно до правових норм і стандартів, що регулюють професійну діяльність у будівельній сфері. Це стосується, зокрема, дотримання вимог з охорони праці, трудового законодавства, екологічних стандартів і будівельних нормативів, без чого неможливе успішне виконання професійних обов'язків.

Правова компетентність є складовою професійної компетентності педагога та охоплює здатність до правомірної організації освітнього процесу, дотримання правових норм і

стандартів, а також сприяння формуванню у студентів правової свідомості та правової культури.

Термін «правова компетентність педагогів професійного навчання закладів професійної освіти будівельної галузі» нами трактується як «таке системне утворення, що інтегрує знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості щодо їхньої здатності володіти правом у професійно-педагогічній діяльності відповідно до переліку трудових функцій; усвідомлювати дієвість законів і підзаконних актів для реалізації навчальних і виховних функцій; розуміти принципи права учасників освітнього процесу та способи правового регулювання їхніх стосунків, формувати в здобувачів освіти правову компетентність згідно з українськими регулюючими нормами і стандартами в будівельній галузі» (Натеса, 2024).

У контексті будівельної галузі правова компетентність педагогів є особливо важливою, оскільки вона забезпечує підготовку кваліфікованих кадрів, які дотримуються правових стандартів у професійній діяльності. Педагоги повинні мати навички роз'яснення правових норм, що стосуються охорони праці, договорів підряду, будівельних норм, а також забезпечення прав учасників освітнього процесу.

Науковець О. Гулай в дослідженні теоретико-методичних основ професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти стверджує: «методологічний рівень передбачає відображення положень теорії неперервної професійної освіти та основних методологічних підходів – системного, компетентнісного, діяльнісного, акмеологічного, синергетичного, особистісно орієнтованого» (Гулай, 2016).

Учений А. Каленський, аналізуючи методологічні підходи до стандартизації змісту професійної освіти, наголошує: «обґрунтована нами методологія стандартизації професійної освіти на компетентнісній основі сформована із врахуванням комплексу наукових підходів: системного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного технологічного, інформаційного та культурологічного» (Каленський, 2018).

На нашу думку, розвиток правової компетентності педагогів професійного навчання закладів професійної освіти будівельної галузі базується на кількох ключових методологічних підходах: системному, особистісно-орієнтованому, компетентнісному, контекстному, діяльнісному. Розкриємо їх детальніше.

Системний підхід. Відповідно до цього підходу формування правової компетентності повинно бути системним та інтегрованим процесом, що охоплює як професійну підготовку педагога, так і його безперервне професійне зростання. Знання правових норм мають бути частиною загальної професійної компетентності педагогів, а не ізольованим елементом.

Особистісно-орієнтований підхід. Цей підхід акцентує увагу на розвиткові індивідуальних якостей педагога, його особистої відповідальності за дотримання правових норм і виховання в студентів правової свідомості. Важливим аспектом є формування в педагогів етичної відповідальності та правомірної поведінки, що відображає професійну етику й правову культуру.

Компетентнісний підхід. Він забезпечує розвиток практичних знань і навичок, необхідних для ефективної професійної діяльності, шляхом інтеграції теоретичних знань з реальними правовими ситуаціями та співпраці з фахівцями через правову обізнаність, використання знань на практиці, критичне мислення, оцінку компетентностей. Застосування цього підходу допоможе підвищити рівень правової обізнаності педагогів, забезпечить якісну підготовку студентів у будівельній галузі.

Контекстний підхід. Важливим аспектом розвитку правової компетентності є врахування специфіки професійної діяльності педагога в конкретній галузі. Для закладів професійної освіти будівельної галузі це означає, що педагоги повинні володіти специфічними правовими знаннями, які стосуються будівельної діяльності, а також здатністю адаптувати загальні правові норми до специфіки галузі.

Діяльнісний підхід. Цей підхід базується на застосуванні інтерактивних методів навчання, які сприяють активному залученню педагогів у процес формування правових знань і навичок. Наприклад, використання методів рольових ігор, аналізу юридичних кейсів та моделювання ситуацій дозволяє педагогам відпрацьовувати навички вирішення правових питань у педагогічній діяльності.

Методологічні підходи до формування правової компетентності педагогів професійної освіти ґрунтуються на конкретних принципах. Уважаємо, що воно можливе за включення таких принципів: системності, неперервності, інтегративності, практичної спрямованості та рефлексії професійного досвіду. Розкриємо їх детальніше.

Принцип системності передбачає, що формування правової компетентності відбувається як частина загального процесу професійного розвитку педагогів. Це означає, що правові знання

повинні бути інтегровані в загальний контекст професійної діяльності педагога, а не залишатися ізольованими.

Принцип неперервності вказує на необхідність постійного оновлення знань педагогів щодо змін у законодавстві, нових правових норм і вимог, що стосуються освітньої діяльності. Цей принцип важливий, оскільки правове поле є динамічним, тож педагоги повинні адаптуватися до цих змін.

Принцип інтегративності полягає в поєднанні правових знань з іншими аспектами професійної компетентності, такими як педагогічна майстерність, соціальна відповідальність та етичні норми. Це допомагає педагогові дотримуватися законів, а також упроваджувати їх в освітній процес.

Принцип практичної спрямованості підкреслює важливість формування навичок застосування правових знань на практиці. Це може відбуватися через вирішення юридичних кейсів, участь у семінарах з правових питань або ж через співпрацю з юридичними структурами в межах освітніх проєктів.

Принцип рефлексії професійного досвіду полягає в систематичному аналізі власної практики, що дозволяє педагогам оцінювати свої дії, виявляти сильні і слабкі сторони, а також адаптувати свої підходи до навчання відповідно до змін у правовому середовищі й потреб студентів. Це сприяє глибшому розумінню правових аспектів професії та підвищує ефективність освітнього процесу.

Як і будь-який процес, розвиток правової компетентності педагогів професійної освіти будівельної галузі здійснюється за допомогою різних методів, спрямованих на формування правових знань і навичок. У контексті означеної розвідки зупинимося на таких: кейс-методі, рольових іграх та симуляціях, методі проєктів, семінарах і тренінгах, консультаціях із юристами тощо.

Кейс-метод. Аналіз конкретних правових ситуацій, що виникають у педагогічній практиці або професійній діяльності здобувачів освіти, дозволяє педагогам набути практичних навичок застосування правових норм. Цей метод є ефективним для розвитку критичного мислення та правової свідомості.

Рольові ігри та симуляції дозволяють моделювати ситуації, що можуть виникати в процесі навчання та професійної діяльності, та зі свого боку сприяють розвиткові вміння приймати правомірні рішення в конфліктних або складних ситуаціях.

Метод проектів. Ця педагогічна технологія дозволяє не тільки інтеграцію фактичних знань, а шляхом самоосвіти на їх застосування і набуття нових (Kulalaieva, 2020).

Семінари та тренінги. Постійне підвищення кваліфікації педагогів через участь у правових семінарах та тренінгах забезпечує актуалізацію їхніх знань про зміни у законодавстві та нові правові вимоги до освітнього процесу.

Консультації з юристами. Педагоги професійної освіти можуть звертатися за консультаціями до фахівців з юридичних питань для вирішення конкретних проблем, що виникають у процесі навчально-пізнавальної діяльності. Це сприяє підвищенню правової обізнаності та забезпечує правомірну організацію освітнього процесу.

Г. Кравченко та О. Котелевець із цього приводу зауважують: «ефективність правової підготовки майбутніх фахівців у значній мірі залежить від створення викладачами в закладах вищої освіти відповідних умов організації освітнього процесу, а саме: моделювання освітньої діяльності студентів, що передбачає дидактичну інтеграцію навчальних дисциплін та впровадження інтерактивних технологій навчання» (Кравченко, Котелевець, 2021).

Таким чином, методологічні аспекти розвитку правової компетентності педагогів професійної освіти будівельної галузі є важливими для забезпечення якості освітнього процесу та підготовки кваліфікованих кадрів. Системний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, контекстний та діяльнісний підходи забезпечують інтеграцію правових знань у професійну діяльність педагогів, що сприяє формуванню їхньої правової компетентності. Методологічні підходи базуються на принципах системності, неперервності, інтегративності, практичної спрямованості, рефлексії професійного досвіду, що дозволить ефективно адаптувати правові знання до освітнього процесу.

Правова компетентність забезпечує педагогам можливість ефективно виконувати свої професійні обов'язки, сприяє формуванню правової компетентності та культури серед студентів, що є необхідною умовою для їхньої подальшої професійної діяльності у сфері будівництва. Значущість цієї наукової розвідки полягає в тому, що розвиток правової компетентності педагогів професійної освіти безпосередньо впливає на якість професійної підготовки студентів і їхню здатність орієнтуватися в складному правовому середовищі будівельної галузі.

Список посилань

- Гулай, О. І. (2016). Теоретико-методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти (дис. ... д-ра пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця. Україна.
- Каленський, А. А. (2018). Методологічні підходи до стандартизації змісту професійної освіти. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка, 16, 27–33.
- Кравченко, Г. Ю. & Котелевець, О. О. (2021). Процес професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів з питання формування правової компетентності. *Modern education, training and upbringing: collective monograph*. Boston: Primedia eLaunch, 491–504.
- Натеса, Д. М. (2024). Специфіка правової компетентності педагогів професійного навчання закладів професійної освіти будівельної галузі. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки, 55, 110–117.
- Kulalaieva, N., Gerliand, T., Kalenskyi, A., Romanova, H., & Miroshnichenko, V. (2020). Monitoring and Usage of Project Technologies in Vocational (Vocational-Technical) Education Institutions. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 11(2), 243-259.

УДК 377.8:004.7:34

Микола Пригодій,

доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи,
Інститут професійної освіти НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0001-5351-0002>,
e-mail: prygodii@ukr.net

**ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**